

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική

Η απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων και οι επιπτώσεις στο ανθρώπινο δυναμικό στην Ελλάδα της κρίσης. Η επίδραση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Φιτσώρου Δ. Κωνσταντίνα (ΑΜ:201203)

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή :

- 1. Φερόνας Ανδρέας**, Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, επιβλέπων
- 2. Κουζής Ιωάννης**, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, μέλος
- 3. Σπυριδάκης Εμμανουήλ**, Αναπλ.Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, μέλος.

Κόρινθος, Σεπτέμβριος 2014.

© Έτος 2014

Φιτσώρου Κωνσταντίνα του Δημητρίου

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος, All Rights Reserved

Η σελίδα του Copyright διασφαλίζει από μόνη της τα δικαιώματα σας σε περίπτωση προσφυγής ή παράβασης, βάσει του Ν2121/93 (Φ.Ε.Κ. Α25).

Η χρήση κάθε υλικού με κατοχυρωμένα πνευματικά δικαιώματα (Copyright) στην εργασία σας προϋποθέτει γραπτή άδεια του ιδιοκτήτη των δικαιωμάτων.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική» του Τμήματος Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, της σχολής Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, υπό την επίβλεψη του Επίκουρου Καθηγητή Φερώνα Ανδρέα.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Φερώνα Ανδρέα για τη δημιουργική συνεργασία καθώς και την καθοδήγησή του στην περάτωση της παρούσας εργασίας.

Οφείλω επίσης να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στους γονείς μου Δημήτρη και Μαίρη και στην αδελφή μου Βίλλυ για τη διαχρονική, αμέριστη κι ανιδιοτελή συμπαράσταση που μου παρέχουν σ' όλη την χρονική διάρκεια ολοκλήρωσης των σπουδών μου. Η πίστη τους σ' εμένα και η καθοδήγησή τους αποτελούν τα κλειδιά μέσω των οποίων επιτυγχάνω τους οποιοδήποτε μεγέθους κι περιεχομένου στόχους μου.

Ευχαριστώ πολύ τον κ. Θωμά, την κ. Νίκη και φυσικά την Δήμητρα για τη θαλπωρή και την αγάπη τους.

Θερμές ευχαριστίες οφείλω στον σύζυγό μου Γιάννη που υπέμεινε σιωπηλά όλη την επίπονη πνευματική κι ψυχολογική προσπάθειά μου περάτωσης των σπουδών μου. Η στήριξή του αποτελεί αρωγό στη διαδρομή μου.

Εν κατακλείδι, μέσα από τα βάθη της ψυχής μου νιώθω την ανάγκη να καταθέσω το ευχαριστώ μου στον γιο μου Δημήτρη-Εμμανουήλ που δέχθηκε να με στερηθεί τα δύο έτη, που απαιτήθηκαν για την περάτωση των μεταπτυχιακών σπουδών μου.

Στον γιο μου, Δημήτρη-Εμμανουήλ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Λίστα Πινάκων / Διαγραμμάτων	viii
Αρκτικόλεξα	ix
Περίληψη	xi
Εισαγωγή	1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων στην Ελλάδα στην περίοδο της Κρίσης	4
Εισαγωγή	4
1.1 Οι εργασιακές σχέσεις στην Ελλάδα	5
1.2 Η μισθωτή απασχόληση στην Ελλάδα	7
1.3 Απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων	8
1.3.1 Το νομοθετικό πλαίσιο	9
1.3.2 Οι μεταβολές, που έχουν αλλοιώσει την τυπική σχέση της εργασίας	10
1.3.2.1 Ευελιξία στο περιεχόμενο της απασχόλησης	11
1.3.2.2 Ευελιξία στο μέγεθος της απασχόλησης	18
1.3.2.3 Ευελιξία στις συλλογικές διαπραγματεύσεις	22
1.3.2.4 Ευελιξία στη διαμόρφωση αποδοχών	27
1.3.2.5 Ευελιξία στον χρόνο της εργασίας	31
Συμπεράσματα	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Οι επιπτώσεις της απορρύθμισης των εργασιακών σχέσεων στο ανθρώπινο δυναμικό	39
Εισαγωγή	39
2.1 Η σημασία της ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού για μια επιχείρηση /οργανισμό	40
2.2 Οι επιπτώσεις στο ανθρώπινο δυναμικό	47
2.2.1 Υγεία κι ασφάλεια στην εργασία	47
2.2.2 Μείωση αποδοχών	51
2.2.3 Φτώχεια εργαζομένων	55
2.2.4 Χαμηλές προοπτικές εκπαίδευσης κι κατάρτισης	61
2.2.5 Χαμηλές προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης	63
2.2.6 Χαμηλός βαθμός εργασιακής ικανοποίησης	65
2.2.7 Αύξηση ανασφάλειας	66
Συμπεράσματα	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η επίδραση της ΕΕ στην ελληνική αγορά εργασίας πριν και μετά την κρίση	70
Εισαγωγή	70
3.1 Η περίοδος πριν την κρίση.	71
3.1.1 Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης (ΕΣΑ)	71

3.1.2	Η Στρατηγική της Λισσαβόνας και οι μεταρρυθμίσεις της ΕΣΑ 2000- 2010	73
3.1.3	Η επίδραση στην ελληνική αγορά εργασίας	74
3.2	Η περίοδος μετά την κρίση	75
3.2.1	Η ΕΣΑ στο πλαίσιο της Ευρώπης 2020	75
3.2.2	Ευρωπαϊκό Εξάμηνο	78
3.2.3	Τα νέα εργαλεία οικονομικής διακυβέρνησης (Euro Pact, Six Pack, Two Pack, Fiscal Compact.)	81
3.2.4	Η επίδραση της ΕΕ στην ελληνική αγορά εργασίας μέσω των νέων εργαλείων οικονομικής διακυβέρνησης.	82
	Συμπεράσματα	84
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	86
	Συμπεράσματα -Προοπτικές –Προτάσεις	86
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	92
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I	100
	Οι νέες συμβάσεις ανά είδος απασχόλησης που κατατέθηκαν στις Επιθεωρήσεις Εργασιακών Σχέσεων ανά Γεωγραφική Περιφέρεια της Ελλάδος κατά το έτος 2012.	
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II	101
	Πίνακας «Στρατηγικό Όραμα 2014-2020»	

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ / ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

- **Πίνακας 1:** Μετατροπή συμβάσεων πλήρους απασχόλησης για τα έτη 2009-2012 13
- **Πίνακας 2:** Αποζημίωση καταγγελίας Σύμβασης εργασίας με ή χωρίς προειδοποίηση βάσει του Ν4093/2012 14
- **Διάγραμμα 1:** Τροποποίηση συμβάσεων πλήρους απασχόλησης των ετών 2009-2012 15
- **Διάγραμμα 2:** Τροποποίηση συμβάσεων πλήρους απασχόλησης των ετών 2009-2012 15
- **Πίνακας 3:** Αποζημίωση καταγγελίας Σύμβασης εργασίας με ή χωρίς προειδοποίηση βάσει του Ν4093/2012. 20
- **Πίνακας 4:** Αποδοχές νομοθετικά βάσει του Ν4093/2012 καθορισμένων κατώτατων μισθών και ημερομισθίων. 28
- **Πίνακας 5:** Αποδοχές νομοθετικά βάσει του Ν4093/2012 καθορισμένων κατώτατων μισθών και ημερομισθίων. 29
- **Πίνακας 6:** Παρατίθενται οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας των απασχολούμενων και διαφαίνεται η μικρή επίδραση των λοιπών κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας σε σχέση με την αντίστοιχη των συντάξεων. 57
- **Πίνακας 7:** Καταγράφεται η συνεισφορά στην φτώχεια με βάση το είδος του επαγγέλματος στην κύρια απασχόληση. 59
- **Πίνακας 8:** Ποσοστά φτώχειας με βάση τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας όπως προέκυψαν από την επεξεργασία δεδομένων έρευνας EU-SILC. 60

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΑΔΕΔΥ	Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων
ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΜΣ	Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού
ΑΥΕ	Ασφάλεια και Υγεία στην Εργασία
ΓΣΕΒΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών ,Βιοτεχνιών και Εμπόρων
ΓΣΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος
ΔΕΚΟ	Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΓΣΕΕ	Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση/ Ευρωπαϊκή Επιτροπή
ΕΕΑ	Ετήσια Επισκόπηση για την Ανάπτυξη
ΕΙΕΑΔ	Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΠΑ	Εταιρεία Προσωρινής Απασχόλησης
ΕΠΜ	Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων
ΕΣΑ	Ευρωπαϊκή Στρατηγική της Απασχόλησης
ΕΣΑΥΕ	Εθνική Στρατηγική για την Ασφάλεια και Υγεία στην Εργασία
ΕΣΕΕ	Εθνική Συνομοσπονδία Εθνικού Εμπορίου
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΕΤΑΚ	Δράσεις Έρευνας ,Τεχνολογικής ανάπτυξης κι Καινοτομίας
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Ι.Δ.Α.Χ	Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου (εργαζόμενοι)
ΙΝΕ ΓΣΕΕ	Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ
ΙΟΒΕ	Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών
ΚΜ	Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΚΣΠ	Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο
ΜΜΕ	Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

N	Νόμος
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Ανάπτυξης Εργατικού Δυναμικού
ΟΚΓ	Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση
ΟΜΕΔ	Οργανισμός Μεσολάβησης κι Διαιτησίας
ΟΟΣΑ	Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη
ΟΤΑ	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΥΣ	Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου
ΣΕΒ	Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών
Σ.ΕΠ.Ε	Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας
ΣΕΣ	Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης
ΣΛΕΕ/TFEU	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣΣΑ/SGP	Σύμφωνο για τη Σταθερότητα και την Ανάπτυξη
ΣΣΕ	Συλλογική Σύμβαση Εργασίας
ΣΣΕ/TEU	Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣΣΣΔ	Συνθήκη για τη Σταθερότητα ,τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση
ΣΥΑΕ	Συμβούλιο Υγιεινής κι Ασφάλειας στην Εργασία
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών
ΥπΑν	Υπουργείο Ανάπτυξης
ΥπΑνΥπ	Υπουργείο Ανάπτυξης ,Ανταγωνιστικότητας ,Υποδομών,Μεταφορών και Δικτύων
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης
ECOFIN	Συμβούλιο Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων
Eurofound	European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions
EU-SILC	EU Statistics on Income and Living Conditions Στατιστικές εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης στην ΕΕ
ILO	Διεθνής Οργάνωση Εργασίας
MFAS	Most Frequent Activity Status
SGP	Σύμφωνο Σταθερότητας κι Ανάπτυξης
WEF	Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία διαπραγματεύεται ένα επίκαιρο θέμα των τελευταίων ετών; αυτό της απορρύθμισης των εργασιακών σχέσεων στην Ελλάδα την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Στην Ελλάδα, όπως και στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, το ανθρώπινο δυναμικό καλείται να προσαρμοστεί στις εξελίξεις των εργασιακών σχέσεων που απορρέουν από τα νέα οικονομικά και πολιτικά δεδομένα.

Αντικείμενο της εργασίας αποτελούν οι εργασιακές σχέσεις στην Ελλάδα κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Βασικοί στόχοι είναι η διερεύνηση των παρεμβάσεων κι αλλαγών που σημειώνονται στις εργασιακές σχέσεις, λόγω των επειγόντων θεσμικών μεταρρυθμίσεων στα πλαίσια του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής που εφαρμόζει η Ελλάδα, καθώς και η ανάδειξη των επιπτώσεων των εν λόγω μεταρρυθμίσεων και αλλαγών στο ανθρώπινο δυναμικό. Τέλος στους στόχους της εργασίας συμπεριλαμβάνεται η ανάλυση της επίδρασης της ΕΕ στην υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων στο ελληνικό πεδίο απασχόλησης πριν και μετά την περίοδο της οικονομικής κρίσης.

Από την έρευνα προκύπτουν σημαντικά συμπεράσματα ως εξής :

1. Οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης και κατ' εφαρμογή των μνημονίων έχουν συμβάλει στην απορρύθμιση και την υποβάθμιση των εργασιακών σχέσεων
2. Η απορρύθμιση αυτή έχει επιφέρει σημαντικές και οδυνηρές επιπτώσεις στο ανθρώπινο δυναμικό
3. Η επίδραση της ΕΕ στην εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων αυτών στην στρατηγική απασχόλησης στη μετά την κρίση εποχή είναι πολύ πιο ισχυρή σε σύγκριση με την προ κρίσης εποχή. Αυτό οφείλεται κυρίως στα νέα εργαλεία οικονομικής διακυβέρνησης που έχουν αναπτυχθεί σε επίπεδο ΕΕ (Six Pack, Two Pack κλπ.) και που επιτρέπουν στους θεσμούς της ΕΕ να παρεμβαίνουν αποφασιστικά στην εγχώρια πολιτική των ΚΜ ειδικά αυτών που βρίσκονται υπό το καθεστώς μνημονίων και ιδιαίτερα της Ελλάδας (που αποτελεί ως χώρα το αντικείμενο της παρούσας έρευνας).

Λέξεις –Κλειδιά : Αγορά εργασίας, εργασιακές σχέσεις, απορρύθμιση, ανθρώπινο δυναμικό, Ευρώπη2020, πολιτικές απασχόλησης.

SUMMARY

This dissertation discusses a topical issue in recent years; the deregulation of industrial relations in Greece during the period of the economic crisis that has plagued the country in recent years. In Greece, like in other European countries, the workforce must also adapt to the evolution of industrial relations under the new economic and political facts.

The subject of this dissertation is the industrial relations in Greece during the economic crisis. The key objectives are to investigate interventions and changes occurring in industrial relations because of urgent institutional reforms in the financial adjustment program implemented by Greece and the emergence of the impact of these reforms and changes on the workforce. Finally, the objectives of the current thesis will include the analysis of the influence of the EU on the implementation of reforms in the Greek labour market before and after the period of the economic crisis.

The investigation leads to the following main conclusions:

1. Reforms in wage labour during the economic crisis and the implementation of the memoranda have contributed to the deregulation and the deterioration of industrial relations.
2. The deregulation has brought about significant and painful consequences in the workforce.
3. The influence of the EU on the implementation of these reforms in the Greek industrial market in the post-crisis era is much more powerful compared to the pre-crisis era. This is mainly due to the new economic governance tools developed at EU level (Six Pack, Two Pack etc.) and allow EU institutions to intervene decisively in the domestic politics of MS and especially Greece (a country which is the subject of this research).

Keywords: Labour market, industrial relations, deregulation, human resources, Europe 2020, employment policies.

